

Liisa-tarhurin lokakuun tarinoita

Lokakuu loppuillaan, eipä uskoisi; aika rientää nopeasti, vaikka päivissä ei niin kummallisia tapahtumia olisikaan. Ihmetyttää sumuiset aamut, kun tarhuri ei oikein innostu mistään. Helposti takkahuoneen sänky vetää puoleensa. Mukavahan siinä on lueskella ja aikaa viettää, jos ulkona ei oikein voi mitään puuhailla. Kun aurinko valaisee päivän, niin mieli tekee jäädä ulkohommiin koiralenkin jälkeen. Viileässä syyssäässä on mukava haravoida viimeisiä lehtiä. Jos on yöllä ollut pakkasta, niin kevyeltähän ne lehdet tuntuvat ja ovat helppoja haravoida ja viedä pois. Lokakuun päivät ovat yleensä hyvin moninaisia, kun säätä ajattelee. Mahtuu kuukauteen useampaan otteeseen sadetta, aurinkoa, tuulta, sumua ja yleistä syyssäätä. Kaikkea on tarjolla, kun eletään kaamos-Suomessa!

Lehtien kanssa touhuaminen jatkuu yhä. Useamman kerran tuli ruohonleikkurilla silputtua ja kaikille istutuksille katteeksi laitettua. Paljon jäi myös haravoitavaa, sillä tammen- ja vaahteranlehtiä oli mahdottoman paljon. Täytyi vain haravoida pressun päälle ja sillä vetää kompostiin ja monttuun. Vielähän sitä haravoisi, mutta äärettömän suuret lehtikasat ottavat voimille, varsinkin, jos ne ovat märkiä. Viimeisenä viikonloppuna oli oikein syysmyräkkä ja viimeisetkin lehdet puissa saivat kyytiä. Vaahtera ajotiellä päätti lennättää kaikki tuhannet ”nenät” eli siemenaihiot pitkin tarhurin tietä aina autokatokselle asti, kun tuulen suunta oli oikea, eli kylmä pohjoistuuli puhalteli. Jos ei niitä ”neniä” haravoi pois nyt syksyllä, niin tarhurin nurmikolla on ensi keväänä pystyssä satoja vaahteran alkuja. Nyt kun on lämmin syksy ollut, niin varmaan siemenet juurtuvat helposti.

Tarhuri on iloinnut tämän kesän kukkaloistosta. Vaikka vaihtelua on ollut kasvussa ja kunkinta-ajoissa, niin aina jokin onnistuu yli odotusten. Katkeroita pidetään arkoina ja oikukkaina kukkina. Ne taitavat olla tarkkoja juuri siinä, miten ja millaiseen paikkaan ne on istutettu. Tarhurilla on ollut jo kuutisen vuotta syyskatkero, tuo yli puolimetrinen tummansininen kaunotar. Se on kasvanut koko ajan samassa paikassa. Kerran olen sen jakanut useampaan osaan ja istutin melkein samoille paikoille. Silloin jakamisen aikoihin jännitin, että kuinkahan sille käy. Hyvin kävi; se jatkoi kasvamista ja täytti sille varatun paikan. Se kasvaa puolivarjossa, toisten kasvien suojassa multavassa maassa, jota ei ole kalkittu. E erityisen tärkeää on, että vesi ei pääse seisomaan sen juurella. E erityisen tärkeää se on niillä katkeroilla, jotka ovat matalia ja kasvavat kivikkopenkissä. Katkeroiden tummansininen väri tekee niistä mielenkiintoisen kasvatettavan.

Syysvuokko on yli kymmenen vuotta ilahduttanut tätä tarhuria. Sain alun Ruotsista tuodusta kasvista ja ajattelin, että se paleltuu ensimmäisenä talvena. Tosin istutin sen saamieni ohjeiden mukaan aurinkoon, multavaan läpäisevään maahan. Sekin on kasvanut samalla paikalla, mutta tahtoo karkailla heti, kun se pääsee kasvussa hyvään vauhtiin. Olen rajannut sen tarkasti, mutta se on keksinyt karata käytävälaittojen ali toiseen penkkiin. Monia karkulaisia olen antanut eteenpäin, mutta se ei ole kovin helppo kasvi saada juurtumaan kunnolla. Ehkä ne hiusjuuret ovat niin syvällä, että viottuvat, kun sitä yrittää kaivaa pois. Olen huomannut, että parhaiten se juurtuu keväällä, kun sen istuttaa ruukkuun ja vahtii siinä sen kasvamista. Kastelu siinä vaiheessa on tärkeää, vaikka muuten sitä ei tarvitse kastella, kuin pitkillä kuumilla kausilla. Se on aina kaunis kasvi. Lehdet monitahoiset ja terhakkaat, hyvä myös kukkakimpuissa. Nappuvaihe, kukat ja siemenpompulavaihe, kaikki ovat tosi kauniita. Kukatkin kestävät monta viikkoa. Olen pitänyt sen tiedon, että se tulee leikata vasta keväällä, etteivät ontot varret kerää vettä ja palellu.

Sinikatana on vähän erikoinen perenna ja alun perin olen ajatellut, että se on liian vaativa kasvi tähän meidän puutarhaan, jossa maa saattaa olla kylmää, kun pohjavedet ovat aika

korkealla. Tosin olen vuosien saatossa lisännyt katetta ja kompostimultaa niin, että penkit ovat eräänlaisia kohopenkkejä. Sinikatana on heinämäinen pehko, jossa pitkien varsien päähän tulee taivaansinisiä kukkia, jotka huojuvat tuulella mukavasti (muistuttaa ruiskaunokkia). Yleensä se ei tarvitse tukea, mutta menneen kesän sade ja pyörteiset tuulet saivat sen aika sotkuiseksi, joten jouduin sitä tukemaan. Kukkia tulee ja menee, eli kukinta kestää pitkään ja kuivien kukkien poisto lisää kukinta-aikaa. Aurinkoa ja läpäisevää maata, niin sinikatana viihtyy. En ole sitä vielä jakanut, mutta ajatus on, että ensi keväänä se sitten tapahtuu.

Munkit - ei syötävät – ovat hauskoja tuttavuuksia ja yllättävän hyvin viihtyneitä. Ne ovat samassa penkissä sinikatanan kanssa eli siis tämän tarhurin lämpimässä ja kuivahkossa penkissä. Nekin ovat useimmiten sinisiä, vähän muistuttavat sipulin kukkia, mutta ovat pyöreämpiä muodoltaan. Etelänmunkki on noin 30-40 senttiä korkea pehko, joka kukkii pitkään ja on kaunis muodoltaan koko ajan. Pyörömunkki on matalampi ja pienempi muodoltaan, mutta varsien päässä olevat siniset pallerot ovat sangen viehättäviä. Tämä on hyvä kivikkokasvi, mutta tällä tarhurilla se menestyy kuivahkossa penkissä ja juurelle olen laittanut soraa, jotta maa on varmasti läpäisevää.

Parina vuonna olen kasvattanut kaksivuotista koristeporkkanaa. Siemenestä kasvatettuna se vaatii kahden vuoden kasvatuksen, ennen kuin se on komea sarjakukkanen, vaalea ja vivahtaa punertavaan. Vuosi sitten tiputtelin valmiit siemenet syksykesällä maahan ja ne tekivät hyvät taimet, jotka talvehtivat hyvin ja lähtivät keväällä nopeasti kasvuun. Tämän kesän kasvu ja kukinta oli komeaa! Mutta niille kävi samalla tavalla kuin sinikatanelle, että sade ja pyörteinen tuuli runtelivat niitä aika kovasti. Keväällä kylvin astiaan syksyllä ottamani siemenet ja niistä tuli hienoja taimia, jotka istutin maahan elokuussa, joten ensi vuonna on odotettavissa taas upeaa kukintaa!

On kiva muistella ja kulkea ajatuksissaan puutarhassa. Aina tulee ajatuksia mitä voisi tehdä, tai ensi vuonna sitten vaihdan jonkun kasvin paikkaa, istutan uusiksi jonkun penkikulman tai raivaan liiaksi levinneitä kasvustoja. Ennen kaikkea on mukava ajatella runsaasti kukkivia perennoja, jotka loivat ihastuttavia näköaloja puutarhaan. Alexander Pope on ajatellut: ”Kaikki puutarhanhoito on maisemamaalaamista!” Ehkä tässä tuli katseltua sielunsa silmillä luonnon taideteoksia omassa puutarhassa. Pimeys valtaa alaa, mutta puutarhan muistelu tuokoon meille värikkäitä ja mukavia mielikuvia.